

# NARODNI GOSPODAR

## GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri kronte na leto, za pol leta dve kronti, za četrto leta eno kronto; za člane zvezinih zadrug po tri kronte na leto. — Posamezne številke 20 vin.

:: Telefon štev. 216. ::

C. kr. poštne hran. št. 64.846  
Kr. ogrske „ „ „ 15.649

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca. — Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cena inseratom po 30 vinarjev od enostopne petit-vrste, za večkratno inseracijo po dogovoru.

**Vsebina:** Organizacija kmečkega kredita. Deseti mednarodni stanovanjski kongres v Hagu. Število živine na Kranjskem v l. 1910. Naraščanje premičnega premoženja. Reševanje malega kmeta. Gospodarski pregled. Poročilo Gospodarske zveze v Ljubljani. Zadružni pregled. Občni zbori. Bilance.

### Organizacija kmečkega kredita.

Gotovo je, da je obstojal kredit prej kakor denar. Že takrat, ko je še vsaka družina skoro vse potrebščine sama pridelala in so ljudje le semintja kake stvari zamenjavali, je lahko kdo zamenjal kako stvar, ki je še ni imel, za katero pa je vedel, da jo bo naredil ali dobil za obstoječe predmete, to je, menjal je na kredit. Ko so se ljudje oprijeli denarnega gospodarstva, je seveda kredit dobil neprimerno večjo važnost, vendar je bil v začetku popolnoma brez vsake organizacije. Kdor je bil kredita potreben, je šel in iskal človeka, ki bi imel odvišen denar in bi bil pripravljen posoditi. Dolžnik in upnik sta se pogodila za dolžno svoto, za obresti in za čas vračila. Ker je bilo navadno tistih, ki so iskali posojil, mnogo več kakor bogatinov z odvišnim kapitalom, ker je bila v tej dobi še silno razvita pri takih priprostih bogatih ljubezen do suhih, zlatih novcev, spravljenih v kaki stari nogavici, in ker so se kreditne pogodbe sklepale skrivaj, da se oderuhu ni bilo treba bati ali sramovati pred javnostjo, je jasno, da je bil v tistih časih posojilojemalec velik revež. Iz teh časov se nam je ohranila slika skopuha-oderuha, ki je slastno prešteval žvenketajoče

cekinčke, ki mu je bilo njihovo žvenketanje nebeška muzika, in ki je hodil tožit dolžniku o slabih časih, priganjat za obresti in glavnico, da je na ta način dosegel dolžnikovo privoljenje, ker si ta ni znal drugače pomagati, da sta zvišala dolg za gotovo svoto, za to pa je skopuh obljubil, da bo še čakal. Dolžnik je bil tudi v vseh drugih stvareh popolnoma odvisen, pravcati suženj takega oderuha. Ko ga je oderuh popolnoma izmozgal, ga je, gluh za jok žene in stok otrok, pognal z domačije po svetu.

Ta doba brez vsake kreditne organizacije, doba oderuštva je na kmetih vladala še dolgo potem, ko je že obrt in trgovina v mestu imela razvito in izpopolnjeno kreditno organizacijo. Mestnih kreditnih zavodov se kmetje niso posluževali, ker njihovo kreditno poslovanje ni odgovarjalo načinu kmečkega gospodarstva, vsled vkoreninjenega strahu in sovraštva do gospode in vsled napačne sramežljivosti, pa tudi ker so mu bili ti zavodi premalo znani in preveč od rok.

Šele zadružništvo je osvobodilo kmeta iz oderuhovih krempljev. Skopuh-oderuh je danes samo še junak romantične dobe v zgodovini razvoja kmečkega kredita. Ljudska poezija mu

bo določila mesto poleg Turka in grajščaka, da se bo zgrajala nad njim kmečka mladina, ko bo iz narodne poezije črpala historijo in tradicijo svojega stanu.

V rajfajznovkah je dobil kmečki stan primerne zavode za posredovanje obratnega kredita. Te zavode vodi in upravlja sam in tako obvlada samostojno svoj denarni in kreditni trg. Sposobnost in zrelost za avtonomijo je kazal kmet že v občini. Ustanova občine je eden najlepših listov v njegovi zgodovini, ki uči, da si je kmečki stan, če je imel primerno avtonomijo, opomogel tudi iz največje bede, v katero so ga pahnile dostikrat dolgotrajne vojne, ropi, požigi itd. Prosvitljeni absolutizem je imel za podlago trdno prepričanje, da so vsi državljani nezreli otroci, katere mora modri vladar voditi po vseh potih za roko, da ne krenejo na napačno pot, izmed vseh najmanj talentirani in najneokretnejši otrok pa se mu je zdel kmet, ki je imel zato še posebne pestunje in varuhe v grajščakah. Pri zemljiščni odvezi je bila pestunjam služba odpovedana, prepričanje je pa ostalo. Ostalo je uradništvu, meščanstvu in meščanskim strankam. Pri nas je to napačno prepričanje pokopalo močno politično stranko. Ta napačna misel je dobila z zadružništvom zadnji, smrtni udarec. Zadružno organizirani kmet stopa na plan, na svetovni trg in zastopa tudi tu sam, brez je-robstva, svoje interese. Prvi veliki korak je storjen. Upamo, da je to overtura v slavno bodočnost zimzelena kmečke neodvisnosti. To je najgloblji pomen zadružništva.

Zadružništvo rešuje tudi aktivno plat kmečk-kega kreditnega vprašanja, ker pospešuje in vzgaja varčevanje. Ker je kreditno in trgovsko vprašanje izmed vseh kmečkih gospodarskih vprašanj najbolj socialno, najbolj v javnost posegajoče, je umevno, da se zadružni funkcijonarji vzgajajo tudi za vse drugo javno delovanje. Skrb za javni blagor in gojitev domačega duha je torej samo širše in globlje pojmovano izvrševanje zadružnih nalog. Da se je žalibog tudi zadružna oblika že izrabila

včasih v oderuške svrhe, bodi omenjeno samo mimogrede. Izrabile so se tako semintja šulcedeličovke, ki itak niso primerne za kmečki kredit ampak za obrt in trgovino, pa vendar večkrat prestopajo svoj delokrog in posegajo na kmete. Umevno je tudi, da so se tudi na zadružnem polju kakor pri vsaki novi stvari delale napake, včasih celo težke, osodne napake.

Prva rajfajznovka je bila „Flammerfeldsko podporno društvo za podpiranje revnih kmetovalcev“, katero je ustanovil Rajfajzen v letih 1847/48. Danes jih je nešteto. Vendar še vedno mnogo kmetovalcev išče kredita pri obrtnih in trgovskih kreditnih zadrugah, pri hranilnicah in večji posestniki celo pri bankah.

Obratni kredit je sicer velikanskega pomena, vendar je namenjen le za kratko dobo. Večina obratnih posojil se vrne v enem ali par letih, čeprav se dogaja tudi, da kmet nazadnje spozna, da obratnega posojila ne bo mogel tako kmalu vrniti, kakor je mislil, da ga bo mogel le polagoma vračevati. Pri posestnih posojilih pa je večinoma že vnaprej gotovo, da jih bo dolžnik mogel vračevati le polagoma, vsako leto z obrestmi vred majhen del, kakor pravimo, amortizirati. Za take vrste kredit — navadno se gre tu tudi za večje svote — oblika zadolžnic na poroštvo ne zadostuje, ampak se zahteva v zastavo zemljišče. Zastavna pravica se intabulira (vknjiži) na zemljišče v zemljiščni knjigi, zato se imenuje te vrste kredit zemljeknjižni ali s tujo besedo hipotekarni kredit.

Tudi hipotekarna posojila dajejo dostikrat zasebniki brez posredovanja kakega kreditnega zavoda, dalje zadruga, tudi rajfajzenske hranilnice in posojilnice, mestne hranilnice in banke. Hranilnice in posojilnice pridejo do hipotekarnih posojil zlasti mnogokrat na ta način, da so prisiljene zaradi varnosti vknjižiti zastala osebna posojila in jih tako spremeniti v hipotekarna.

Veliki pomen kmečkih posestev in hipotekarnih kreditov daje važnost organizaciji tega kredita in poseben značaj hipotekarnih

posojil zahteva tudi čisto posebno organizacijo zavodov, ki so namenjeni za posredovanje tega kredita.

Najvažnejši pogoj za pravilno organizacijo kredita je, da pri kreditnih zavodih posojila odgovarjajo po značaju svojim hranilnim vlogam. Hipotekarna posojila pa morajo biti neodpovedljiva od strani kreditnega zavoda in prirejena za redno odplačevanje malih zneskov, ker pri vsaki odpovedi mora iskati dolžnik novega posojilodajalca in to mu povzroča precejšnje stroške, na vsak način mnogo večje kot pri osebnih posojilih, ob času denarne krize pride celo v nevarnost, da posojila sploh ne bo dobil in da bo moral iti grunt na boben ali pa dobi posojilo samo pod oderuški pogoji. V splošnem se lahko smatra za važno nalogo agrarne politike, da se zabrani vsaka prisilna prodaja kmečkih posestev, če se le da zabraniti, gotovo se pa mora skušati zabraniti vsako oderušstvo.

Za posredovanje hipotekarnega kredita torej niso poklicani denarni zavodi, kjer so naloženi preostanki obratnega kapitala, hranilne vloge, pri katerih se lahko ali celo mora računati na odpoved v kratkem času, kakor je to skoraj povsod pri rajfajznovkah po kmetih in pri šulcedeličovkah pa tudi pri hranilnicah po mestih. Taki zavodi morejo dovoljevati seveda samo odpovedljiv, torej kolikor toliko nevaren zemljeknjižni kredit. Ker se pa vendar lahko računa na to, da vsi vlagatelji ne bodo nikdar obenem dvignili hranilnih vlog in ker imajo ti zavodi tudi rezerve in drugo lastno premoženje, se posojilojemalci ne boje odpovedljivih posojil, zlasti če vedo, da zavodi ne bodo odpovedljivosti špekulativno izkoriščali. Ravno hranilnice so se in se še vedno v Avstriji predvsem pečajo s hipotekarnim kreditom in ker vsled zahteve v pravilih, da se sme samo pupilarno varno nalagati, morejo dovoljevati samo popolnoma varna zemljeknjižna posojila in ker ne pridejo skoraj nikoli v tako zadrego, da bi se morale poslužiti pogojene odpovedljivosti posojil, se ta posojila v resnici skoraj

nikoli ne odpovedujejo, tako da je v tem oziru ustrezno zahtevam agrarne politike. Samo to se očita hranilnicam, da zahtevajo za kmečke razmere previsoke obresti, in da rajše nalagajo denar drugod, ker hipotekarni kredit tako visokih obresti ne zmore. Sploh se ne more od mestnih zavodov zahtevati smisel in umevanje kmečkih teženj. Dobiček, ki ga napravijo hranilnice s svojim poslovanjem ne pride v korist posojilojemalcem s kmetov ampak gre za vsakovrstne namene mestnih in tržnih občin, ki jamčijo za te hranilnice, dočim je jasno, da če kje, se mora pri hipotekarnem kreditu zahtevati, da pride čisti dobiček, kolikor se ne potrebuje za varnostne rezerve, v korist dolžnikom.

Še veliko manj kot hranilnice so se dostikrat zmenile pri hipotekarnem kreditu za kmečke težnje mestne šulcedeličovke; rajfajznovke so pa grešile s tem, da so dostikrat sorazmerno veliko prevelik del svojih sredstev porabile za posojila na vknjižbo, semintja so tudi prelahkovno in lahkomišno dovoljevale hipotekarna posojila, da so potem trpele večje ali manjše zgube. Zato je popolnoma utemeljena in za zadrage in hipotekarni kredit koristna zahteva, da zadrage popolnoma izločijo iz svojega poslovanja vsa posojila na vknjižbo, da se vknjižbe poslužijo le pri prvotno osebnih kreditih na poroštvo, kadar jo zahteva skrb za varnost in ozir na poroke in da odvišni denar nalagajo rajše pri svojih centralah, nego bi ga porabile za posojila na vknjižbo.

Izmed vseh naštetih denarnih zavodov imajo edino rajfajznovke res namen iz zmožnost koristiti kmečkemu stanu. Mestnim zavodom morajo ostati kmečke potrebe vedno tuje, tudi nihče ne more terjati od njih, da bi jim bil kmečki blagor pri srcu, ker so ustanovljeni v druge svrhe. Ker pa morejo imeti rajfajznovke po svojem značaju primeroma le majhen promet in bi od svojih sredstev mogle ob potrebni previdnosti porabiti samo majhen del za hipotekarna posojila, in ker so iz že navedenih vzrokov že tako mnogokrat prisi-

ljene spreminjati osebna posojila v hipotekarna, je jasno, da že prvotno hipotekarnih posojil nikakor ne smejo dajati. Zadruge, ki bi bile namenjene nalašč za hipotekarni kredit, in ki bi zbirale za taka posojila primerne vloge bi morale obsegati zelo obširen delokrog. Pri manjših deželah bi se moral raztezati njihov delokrog na celo deželo. Prevelik delokrog je pa smrt za zadrugo in posebno za zadrugo za hipotekarni kredit, ki more sloneti samo na medsebojnem poznanju in zaupanju. Tako znanje in zaupanje je v tako obsežnem okolišu izključeno. Zato je zadružna oblika za hipotekarni kredit sploh neprikladna.

Za posredovanje hipotekarnega kredita obstojajo tudi posebne privatne banke, osnovane v obliki akcijskih družb. Te banke so popolnoma trgovskega značaja in kot take gledajo na korist svojih posojilojemalcev samo toliko, kolikor je to v zvezi z njihovim lastnim dobičkom. Dobra stran privatnih hipotekarnih bank je spretnost in strokovna izobrazba vodstev in uradništva, ki pri dobrodelnih zavodih žalibog dostikrat ni dovolj velika. Pravično se mora priznati, da so privatne hipotekarne banke, ki so pošteno trgovsko poslovale, na hipotekarni kredit zelo ugodno vplivale in da so dobrodelni namen drugih zavodov mnogokrat srečno nadomestile z večjo trgovsko izvežbanostjo in spretnostjo.

Vendar je z vsemi navedenimi zavodi za težnje kmečkega stanu še premalo preskrbljeno. Kmečki stan potrebuje za posestni in melioracijski kredit zavodov, ki ne iščejo lastnega dobička, osnovanih za večja okoliša. Taki zavodi so deželne hipotečne banke. Dežela in država lahko poskrbita za uradništvo, ki ima smisel za agrarnopolitične zahteve in potrebno trgovsko in tehnično izobrazbo, obenem s svojim vplivom lahko zagotovita, da se nalaga v takih zavodih denar različnih ustanov, mladotnih otrok in druge podobne vloge, pri katerih se lahko računa na to, da se ne bodo naenkrat odpovedale. Take banke se za posojila vknjižijo na posestva dolžnikov, pokritje

pa iščejo ne v vlogah ampak s prodajo zastavnih pisem, ki zagotavljajo kupeu povračilo navedene svote v gotovem času in primerne obresti. Varnost je utemeljena v intabulacijah, ki jih ima banka na zemljiščih svojih dolžnikov. Vsakoletne amortizacijske svote se porabijo za to, da se vsako leto izplača primeren del zastavnih pisem. Bankam ne sme biti toliko za velik čisti dobiček kot za blagor zadolženih kmetov, kolikor ga pa je, se mora porabiti v korist kmečkega stanu. Deželne kreditne banke imajo pa seveda to napako kot vsi javnopravni zavodi, da je njihovo poslovanje preveč birokratsko, premalo prožno. Na Kranjskem je tak zavod Deželna banka, ki pa še ne more popolnoma izvrševati svoje naloge, ker je pri vladajoči denarni krizi zlasti težko dobiti odjemalcev za zastavna pisma po primerni ceni in ker je še mlada. Vsak začetek je težak.

Z dobrodelnimi hipotečnimi bankami je tudi ta težava, da ne morejo biti posameznim posojilojemalcem tako priročne kot rajfajznovke, ki imajo svoje sedeže po deželi v vsakem večjem kraju. Tak večji zavod mora imeti svoj sedež v središču, v glavnem mestu dežele. To je pa za kmetovalce nerodno, ker imajo dolga pota in ker jim je težko iskati pomoči pri zavodu, ki ga ne poznajo, drago je pa to tudi za hipotekarno banko, ki se mora prepričati o vrednosti zemljišč, ki so raztresena okrog po deželi, predno more nanje dovoljevati posojila. Zato je umevno, da se je začelo misliti na to, kako naj se v korist kmetu združijo deželne hipotečne banke in kmečke kreditne zadruge. Samoobsebi umevno je, da hranilnica in posojilnica prosilca, ki prosi za posojilo na vknjižbo, katerega mu sama ne more dovoliti, opozori na deželno hipotekarno banko. Toda to navadno ne zadostuje. Prosilec se bo težko in nerad obrnil na zavod, ki ga ne pozna. Ne bo si vedel pomagati. Vprašanje bi bilo najboljše rešeno, če bi vse posredovanje med posojilojemalcem in deželno hipotekarno banko prevzele zadruge.

Pomagano bi bilo posojiljemalcem in banki. Zadruga razpolagajo s funkcijonarji, ki se likortoliko razumejo na zemljeknjižne posle in ki prav dobro poznajo vrednost zemljišč v okolišu. Namen njihov ni samo dovoljevanje posojil in nabiranje vlog, ampak tudi izobraževalno delo in pospeševanje javnega blagra, torej na vsak način sodelovanje pri hipotekarnih kreditnih poslih, ki so poslom rajfajzovk najbližji, najsorodnejši in so navadno v nujni medsebojni zvezi z njimi.

Hipotekarni zavodi so krona kmečke kreditne organizacije, temelj tvorijo kreditne zadruge. Cela stavba mora biti trdna le, če so vsi deli zase krepki in med seboj trdno zvezani. V posameznih delih krepka, tesno vezana stavba je nepremagljiva utrdba kmečkega stanu. Vsak zaveden kmet se mora zavedati pomena in vrednosti te stavbe in pomagati po moči, da se izpopolni kar najboljšo in, da se ne delajo luknje vanjo. Dr. J. Mohorič.

## Deseti mednarodni stanovanjski kongres v Hagu.

Prejšnji mesec se je vršil v Hagu na Nizozemskem deseti mednarodni stanovanjski kongres ob številni udeležbi iz vseh držav. Tudi Avstrija je bila močno zastopana, namreč s skoro 60 zastopniki. Zastopnike je odposlalo ministerstvo za notranje zadeve, Zentralstelle für Wohnungsreform, češko deželno društvo za reformo stanovanj, moravski deželni odbor, moravsko društvo za reformo stanovanj. Škoda, da Slovenci nismo bili zastopani. Poleg tega so se udeležili mnogi zasebniki, ki so se zanimali za razprave na kongresu, med njimi bivši justični minister dr. Franc Klein, vseučiliška profesorja dr. Brockhausen, dr. Schenkel in drugi.

Ker tudi „Narodni Gospodar“ skuša po svojih močeh zbujati zanimanje za to važno socijalno vprašanje, podajamo tukaj kratko poročilo o onem delu razprav, ki tičejo stanovanjske razmere na kmetih, tembolj, ker je

to vprašanje v tesni zvezi z javnim blagrom na kmetih, ki po sklepu zadnjega zadružnega kongresa mora ostati predmet zanimanja za zadružne kroge.

Na dnevnem redu kongresovem so bila sledeča vprašanja:

1. Zboljšanje in odstranjenje slabih stanovanj; 2. zboljšanje stanovanjskih razmer na deželi; 3. prenapolnjena stanovanja; 4. razširjenje mest.

Za vse te predmete so podali strokovnjaki iz posameznih držav spisana poročila; dalje so bili na razpolago pregledi o razvoju stanovanjskih razmer tekom zadnjih let po deželah. Ta poročila obsegajo tri lepe zvezke, polne dragocenega gradiva.

O točki I. je podala glavno poročilo gospa L. van der Petz-Went in je označila kot nenadomestljivo sredstvo za zboljšanje stanovanjskih razmer stanovanjsko nadzorstvo, kot sredstvo za odpravo slabih stanovanj prepoved oddaje takih stanovanj v najem od strani pristojne upravne oblasti.

O točki drugi, ki tiče stanovanjske razmere na kmetih, naj sledi obširnejše poročilo. Poročilo h točki tretji se vsebinsko krije s točko drugo, poročal je profesor Fuchs (Tübingen).

Da so stanovanjske razmere na kmetih mnogokrat nujno potrebne reforme, je glavni poročevalec Mr. Thompson, Richmond prepričevalno dokazal na podlagi predloženih poročil; toda on in vsi, ki so se oglasili za njim k besedi, so povdarjali, da pri vsej skrbi za stanovanjsko higijeno ne morejo biti zahteve glede stanovanj na deželi enake onim v mestih.

Mr. Thompson je kazal z upravičenim ponosom na številna vrtna mesta na Angleškem, ki se ustanavljajo po dobrodelnih društvih ali z združenimi močmi interesentov samih; lahko je pa tudi poročal o veselih uspehih najnovejše angleške zakonodaje (Small Holdings Act), na podlagi katere se je ustanovilo na Irskem 42.000 malih domov, obstoječih iz hišice in malega posestva za kmečke

delavce. V tej zvezi je hvalil glavni poročevalec tudi zlasti avstrijsko zakonodajo, ki je ustvarila garancijski fond za druge hipoteke in s tem uspešno in posnemanja vredno pospešuje zidavo novih stanovanj na deželi.

Napredek preskrbe s stanovanji se skoro po vseh deželah ovira s tem, da je krajevnim oblastem dan prevelik vpliv. Poročevalec je zahteval zato državni osrednji urad zaboljšanje stanovanjskih razmer s polno oblastjo in dolžnostjo posegati vmes in vplivati naboljšanje razmer na mesto s semintja obstoječo upravičenostjo.

Značilno za različne značaje narodov, ki se kažejo v stališču, ki ga zavzemajo v osnovnih vprašanjih celega problema, je, da Nemci in Francozi zahtevajo v prvi vrsti lastnih stanovanj, dočim se Angleži zadovoljijo, po poročevalčevem zatrdilu, z dednim najetjem ali z dolgoletnim najemom lastne hiše in nosijo svoje prihranke rajše v banke, da si lahko zboljšajo svoje življenje.

Živahno zanimanje je zbudilo poročilo zastopnika ogrske vlade dr. Emeriha Ferenczi (Budimpešta), da se je v tej značilni deželi velikega posestva v zadnjih letih zgradilo z državno podporo nad 12.000 stanovanj za kmečke delavce.

Profesor Fuchs je opozarjal na zvezo, ki obstoja v posameznih deželah in krajih med kmečkim stanovanjskim vprašanjem in agrarno ustavo. Možnosti in sredstva za uspešno zboljšavanje so čisto drugačna v deželah, kjer prevladujejo velika posestva, kjer gre za stanovanja poslov, kot v deželah, kjer prevladujejo male kmetije, tu gre pravzaprav za stanovanja lastnikov samih in njihovih družin.

Ta različnost sili k veliki previdnosti, ker bi sicer splošne odredbe za zboljšanje stanovanjskih razmer lahko škodovala kmetijstvu in posebno v krajih, kjer prevladujejo mala posestva, pospeševale beg v mesta. Tukaj bodo morda splošna sredstva za zboljšanje zdravstvenih razmer (boj zoper alkohol itd.) uspešnejša kot specialna stremjenja za zbolj-

šanje stanovanj. Nasprotno je pričakovati od dela za zboljšanje stanovanjskih razmer v krajih z veleposestvi v večini, da se bo posrečilo pridržati posle na kmetih in da se bo omejil beg z dežele, obenem pa, kakor je posebno poudarjal ravnatelj dr. Lošták, se bodo zboljšale tudi stanovanjske razmere v mestih, ker ravno s kmetov došli delavci otežkočujejo zboljšanje stanovanj, ker so v tem oziru z vsem zadovoljni.

Tretja točka je obsegala natančno razpravo o prenapolnjenju stanovanj, ki je največje zlo mestnih stanovanj. Glavni poročevalec Neuschler (Stuttgart) je označil kot glavno sredstvo zoper prenapolnenje stanovanj temeljito stanovanjsko statistiko in, že v prvi točki omenjeno, stanovanjsko nadzorstvo, slednjič tudi podpiranje ubogih, podpore za plačevanje najemščine. Opozarjal je tudi na pomanjkljivosti stanovanjske statistike, ki se zadovolji s šablonsko določitvijo pojma „prenapolnenje“ samo z ozirom na število stanovalcev v enem stanovanju brez ozira na prostornino, kar otežuje mednarodno primerjavo.

Četrta misel, ki se je obravnavala, je bila misel o razširjenju mest, kar je pa zadevalo samo mestno stanovanjsko vprašanje.

Dne 11. septembra se je kongres po štiridnevnih razpravah končal in na povabilo italijanske vlade se je določilo, da se prihodnji stanovanjski kongres vrši v Rimu l. 1916. Stalni kongresni odbor je dobil pooblastilo, da začne z mednarodnim kongresom za stanovanjsko higijeno pogajanja glede spojitve. Ta spojitev bi bila zelo umestna, ker je zdravstvena higijena bistveni del stremjenja za zboljšanje stanovanj.

### **Število živine na Kranjskem v l. 1910.**

Živinoreja je na Kranjskem v posameznih sodnih okrajih bolj ali manj razvita. Tako se posamezni okraji bolj zavzemajo za govedorejo, drugi bolj za prašičorejo in konjerejo. Drobница pa čedalje bolj izginja. Spodaj navedena razpredelnica nam kaže, da je konjereja najbolj razvita v sodnem okraju Kosta-

njevica. Na 12 prebivalcev pride 1 konj. Reja telet je najbolj razvita o okrajih Senožeče in Brdo. Na 8 prebivalcev pride eno tele. Reja bikov je najbolj razvita v Kamniškem okraju. Tam pride na enega bika 17 prebivalcev. Največ telic se redi v sodnih okrajih Kranj in Radovljica. Na 1 telico pride 11 prebivalcev. Reja krav je najbolj razvita v sodnih okrajih Škofjaloka in Brdo. Na 1 kravo pridejo 4 prebivalci. Reja volov je najbolj razvita v sodnih okrajih Žužemberk in Metlika. Na 1 vola pride 3—8 prebivalcev. Splošno pa je govedoreja najbolj razvita v okrajih Brdo in Višnjagora. Reja koz je najbolj razvita v Žužemberškem okraju. Reja ovac v Kranjski gori in slednjič reja prašičev v okraju Ko-

stanjevica. Te številke se nanašajo na štetje v letu 1910. Ako bi šteli živino letos bi se številke v posameznih krajih zelo spremenile. Tako je n. pr. reja bikov v kamniškem okraju po štetju leta 1910 najbolj razvita. To je bilo lahko mogoče, ker so se poprej biki vseh pasem licencovali. Danes pa ravno v kamniškem okraju skoro primanjkuje bikov, ker se licencirajo le biki čiste pingavske pasme. Ta uspeh se je dosegel s prizadevanjem živinorejskih zadrug predvsem pa Živinorejske zveze za kamniški sodni okraj. Ravno tako si je tudi razlagati v vseh drugih krajih razvitje živinoreje posameznih vrst. Jako zanimive bi bile številke o kakovosti teh vrst živali v posameznih okrajih.

| Na koliko prebivalcev pride<br>1 glava živine v posameznih<br>sod. okrajih na Kranjskem | konj | Goveja živina |       |       |      |       |                   | koz  | ovac | prašičev |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|------|---------------|-------|-------|------|-------|-------------------|------|------|----------|
|                                                                                         |      | telet         | bikov | telic | krav | volov | skupaj;<br>goveda |      |      |          |
| Mesto Ljubljana . . . . .                                                               | 31   | 323           | 2980  | 528   | 67   | 1192  | 47                | 1431 | 4636 | 54       |
| Sodni okraj Postojna . . . . .                                                          | 14   | 13            | 374   | 28    | 5    | 9     | 2·5               | 228  | 8·5  | 2·5      |
| " Ilirska Bistrica . . . . .                                                            | 16   | 14            | 501   | 23    | 4    | 18    | 2·5               | 98   | 24   | 2·8      |
| " Senožeče . . . . .                                                                    | 15   | 8             | 407   | 14    | 4·8  | 13    | 2                 | 75   | 23   | 2·8      |
| " Vipava . . . . .                                                                      | 34   | 9             | 193   | 16    | 5·1  | 7·9   | 2                 | 75   | 18   | 3·2      |
| " Kočevje . . . . .                                                                     | 18   | 12            | 228   | 19    | 4·2  | 9·5   | 1·8               | 53   | 16   | 4·2      |
| " Velike Lašče . . . . .                                                                | 29   | 8·7           | 262   | 62    | 4·6  | 9·5   | 2·1               | 286  | 72   | 2·8      |
| " Ribnica . . . . .                                                                     | 18   | 13            | 544   | 13    | 4·3  | 14    | 2·3               | 151  | 75   | 2·9      |
| " Krško . . . . .                                                                       | 14   | 16            | 83    | 28    | 7·6  | 7·2   | 2·7               | 2150 | 661  | 1·5      |
| " Kostanjevica . . . . .                                                                | 12   | 14            | 551   | 26    | 7    | 16    | 2·7               | 1378 | —    | 1·4      |
| " Mokronog . . . . .                                                                    | 14   | 8·9           | 193   | 34    | 5·4  | 7·5   | 2·1               | 451  | 62   | 1·8      |
| " Radeče . . . . .                                                                      | 37   | 12            | 204   | 22    | 6·7  | 5·2   | 2·1               | 133  | 16   | 2·4      |
| " Škofja Loka . . . . .                                                                 | 23   | 8             | 49    | 16    | 4    | 7·8   | 1·7               | 46   | 15   | 4·2      |
| " Kranj . . . . .                                                                       | 14   | 11            | 161   | 11    | 4·6  | 7·4   | 1·8               | 251  | 46   | 2·8      |
| " Tržič . . . . .                                                                       | 23   | 20            | 225   | 23    | 8·5  | 13    | 3·4               | 104  | 14   | 4·3      |
| " Ljubljana, okolica . . . . .                                                          | 14   | 13            | 144   | 22    | 5    | 13    | 2·5               | 574  | 141  | 4·9      |
| " Vrhnika . . . . .                                                                     | 14   | 9·2           | 316   | 15    | 4·1  | 8     | 1·8               | 295  | 18   | 3·7      |
| " Litija . . . . .                                                                      | 36   | 8·7           | 258   | 25    | 6    | 6·3   | 2                 | 65   | 14   | 3·3      |
| " Višnja gora . . . . .                                                                 | 19   | 6·5           | 61    | 16    | 3·9  | 5·6   | 1·6               | 205  | 66   | 2·5      |
| " Idrija . . . . .                                                                      | 40   | 16            | 48    | 23    | 5·8  | 12    | 2·7               | 225  | 20   | 7·6      |
| " Lož . . . . .                                                                         | 17   | 11            | 239   | 32    | 5·6  | 6·4   | 2·5               | 270  | 398  | 3·5      |
| " Logatec . . . . .                                                                     | 21   | 12            | 111   | 20    | 4·7  | 8·8   | 2·1               | 392  | 133  | 4        |
| " Cirknica . . . . .                                                                    | 28   | 11            | 552   | 49    | 5·8  | 6·5   | 2·3               | 460  | 202  | 2·9      |
| " Kranjska gora . . . . .                                                               | 54   | 15            | 190   | 30    | 9·6  | 20    | 3·8               | 31   | 4·6  | 5·6      |
| " Radovljica . . . . .                                                                  | 13   | 10            | 151   | 11    | 5    | 16    | 2·1               | 26   | 7·9  | 2·3      |
| " Novo Mesto . . . . .                                                                  | 17   | 14            | 254   | 23    | 6·8  | 6·3   | 2·4               | 1999 | 59   | 1·6      |
| " Žužemberk . . . . .                                                                   | 25   | 11            | 290   | 23    | 5·2  | 3·8   | 1·7               | 14   | 14   | 2·6      |
| " Trebnje . . . . .                                                                     | 15   | 6·6           | 63    | 23    | 4·7  | 6·3   | 1·7               | 2535 | 28   | 2        |
| " Brdo . . . . .                                                                        | 20   | 8             | 81    | 15    | 4    | 6·5   | 1·6               | 137  | 10   | 2        |
| " Kamnik . . . . .                                                                      | 14   | 11            | 17    | 19    | 4·5  | 9·5   | 2·1               | 95   | 9·5  | 3        |
| " Metlika . . . . .                                                                     | 34   | 12            | 39    | 47    | 6·7  | 3·8   | 1·9               | 627  | 5·3  | 1·6      |
| " Črnomelj . . . . .                                                                    | 44   | 12            | 327   | 26    | 4·6  | 3·1   | 1·5               | 299  | 10   | 2        |

## Naraščanje premičnega premoženja.

Leta 1895 se je moglo ceniti, da znaša vrednost premakljivega premoženja, ki se da spraviti v denar in kroži v svetovnem prometu, vsoto 450 milijard frankov (1 frank je 0-96 krone). Leta 1910 je ta vsota že presegla znesek 800 milijard. Koncem l. 1912 je dosegla 850 milijard frankov navzlic težkim gospodarskim, finančnim in političnim zmedam, ki so se bile pojavile v obeh zadnjih letih. Skupna vsota bi se bila še bolj pomnožila, če bi se ne bila po celem svetu znižala cena rentam in stalnoobrestljivim papirjem in če bi ne bile nastopile zgube, katere so nenadoma doletele velik del špekulativnih efektov. Povsod nahajamo iste napake, iste zmote s stališča kredita, prihrankov in naložb. Te napake so dejansko mednarodne. Špekulacija obstoji pri vseh narodih; slabe naložbe, izvrženi papirji nastajajo povsod in ginejo in ne zapuščajo za seboj drugega nego razočaranje in zgube preveč zaupljivim kapitalistom. Od 850 milijard premakljivega premoženja, ki se da vnovčiti, pripada 625 do 675 milijard državljanom dotičnih držav samim. Ti doma placirani efekti se porazdele po raznih deželah sledeče:

|                  | Koncem<br>l. 1908 | Koncem<br>l. 1910 | Koncem<br>l. 1912 |
|------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
|                  | milijard frankov  |                   |                   |
| Vel. Britanija . | 130 do 135        | 140 do 142        | 145 do 150        |
| Zjed. države .   | 115 „ 120         | 130 „ 132         | 135 „ 140         |
| Francosko . .    | 103 „ 105         | 106 „ 110         | 108 „ 115         |
| Nemčija . . .    | 80 „ 85           | 90 „ 95           | 100 „ 110         |
| Rusija . . . .   | 25 „ 27           | 29 „ 31           | 32 „ 35           |
| Avstro-Ogrska    | 21 „ 22           | 23 „ 24           | 25 „ 26           |
| Italija . . . .  | 10 „ 12           | 13 „ 14           | 16 „ 18           |
| Japonska . . .   | 6 „ 7             | 9 „ 12            | 14 „ 16           |
| Druge države     | 33 „ 38           | 35 „ 40           | 50 „ 65           |
| Skupaj . .       | 523 do 551        | 575 do 600        | 625 do 675.       |

Napram številu 850 milijard premičnega premoženja, ki se da prodati, bi bilo na drugi strani upoštevati, da je vrednost zlata in srebra, pridobljenega od prvega početka pa do leta 1912, znašala komaj 150 milijard in da znaša vrednost vseh sedaj krožečih bančnih not le 41 in pol milijarde. Tako so kreditna sredstva

izpopolnila pomanjkanje denarja in pospeševala promet in izmenjavanje blaga, to je ona kreditna sredstva, ki se dajo označiti kot trgovski papirji, prepisi, čeki, bančne nakaznice. Brez teh sredstev bi se morali povrniti k menjavanju blaga, kakor v starih časih. Teh 850 milijard vrednostnih papirjev, ki se dajo zamenjati za bančne note in kovani denar, dokazujejo jasno moč in gibčnost velikega pripomočka civilizacije, kredita. Vsi ti papirji slone na kreditu, ki ga uživajo izposojevalci, države ali družbe, katere emitirajo papirje; kredit sam pa se naslanja na fino čuvstvo, ki se ne da kupiti za nobeno ceno, ker se poraja samo od sebe in tudi zgine z isto hitrostjo kakor je nastalo, ako nastane kak dvom. To čuvstvo se imenuje: zaupanje. Če nastopi velik političen, ekonomičen ali finančijelen dogodek, kakor n. pr. preteči mednarodni zapletljaji, pretiravanja trgovskega, industrijskega, finančnega ali špekulativnega značaja, če se osnuje preveč družb ali če pride do prekomernih javnih izposojil, če postane kredit prenapet, potem se majejo te papirnate zgradbe, ki se imenujejo rente, akcije, obligacije, se stresajo v svojem temelju, groze podreti se ali se zgrudijo in napravijo ogromno škodo. Teh 850 milijard vrednostnih papirjev tvori velik del narodnih in mednarodnih interesov in zato odmeva po vseh deželah, če le zagrozi kak zunanji zapletljaj ali kaka gospodarska kriza. Na vseh trgih nastanejo veliko večje poškodbe kakor so jih v prejšnjih stoletjih povzročile vojske in najhujše katastrofe.

Teh 850 milijard obstoji iz rent raznih držav, ker so vse države izdale rente; v zadnjem času (od l. 1911 naprej) sta se tem državam pridružili tudi Črnagora in Liberija; dalje iz železniških akcij in obligacij, za katere se je porabilo 300 milijard; potem iz izposojil držav, dežel, občin in javnih korporacij; slednjič iz akcij in obligacij bank, industrijskih družb, zavarovalnic itd. Gospodarski in industrijski napredek je bil najbolj razvit v Nem-

čiji, največjo moč kapitala nahajamo na Angleškem in v Nemčiji.

Cenitev 850 milijard potrjuje statistika emisij. Od l. 1871 do konca l. 1910 so znašale emisije raznih vrst 440 milijard in do konca l. 1912 se je ta številka zvišala na 480 milijard. V zadnjih dveh letih 1911 in 1912 so znašale nove emisije 19, oziroma 19 in pol milijard, v čemer niso vštete konverzije. Emisijske številke nazadujejo, kajti leta 1910 je bilo emitiranih 22·9 milijard, v letih 1906 do 1910 skupaj pa v celoti 114 milijard.

Devetnajsto in dvajseto stoletje se označujeta kot stoletji iznajdb, napredka in znanstvenih odkritij, kot stoletji železa in velikega vojnega oboroževanja, kot stoletji premičnega premoženja. Devetnajsto stoletje je bilo doba velikih vojnih izdatkov, toda dvajseto, kolikor je dosedaj minilo, ga še daleč prekaša. V vseh državah sveta presegajo vsote, ki tvorijo vojaške izdatke vsakojakih vrst, celotne vsote budgetnih izdatkov pred l. 1870. Na vsem svetu se porabi na leto več kot 10 milijard za vojne priprave in zato se težko dobi denar za trgovska podjetja.

Kurzno nazadovanje državnih papirjev in stalno naloženih vrednosti ter kurzno napredovanje akcij se je nadaljevalo v l. 1912 in tudi letos. Ti pojavi se kažejo pri papirjih vseh držav, izvzemši italijansko in egiptovsko rento. Vzrok kurznemu nazadovanju rent leži v posledicah prejšnjih konverzij, dalje v tem, da so države ogrožale dohodke iz rent, v velikem napredku trgovine, v konkurenci akcij, slednjič tudi v tem, da so bile države prisiljene izdajati vedno nove emisije za pokritje svojih potrebščin. Ugotoviti se da kot narodno-gospodarski zakon: V časih ekonomičnih kriz se renta in stalno naložene vrednosti drže bolje; javnost hoče predvsem varnost svojih dohodkov. Ob časih mirne notranje in zunanje politike in živahnega gospodarskega gibanja pa se rente zanemarjajo in se bolj iščejo akcije, ker donajajo višje obresti in vsled svojih kurzni

fluktuacij omogočajo napraviti dobiček pri kapitalu. V zadnjih letih so vojske in bojazen pred vojsko zvišale obrestno mero in vsled tega znižale vrednost rent. Treba je poseči daleč nazaj tje do leta 1885 in na Angleškem celo l. 1866, da najdemo enako visoko obrestno mero kakor letos. Razvoj poslednjih let je uničil dve legendi, ki sta bili splošno razširjeni, da je namreč stalno padanje obrestne mere normalno in neizogibno in pa da je preveč zlata na svetu. Produkcija zlata v l. 1912 je znašala 2520 milijonov in je od l. 1880 poskočila za dve milijardi, toda potreba po denarju je bila v vseh državah še mnogo večja, kajti narastek premičnega premoženja se računa na stotine milijard in promet kompenzacijskih tvrdk v Londonu, New Yorku in Parizu dosega bajne višine. Leti 1911 in 1912 sta bili napolnjeni z vojnim krikom. Kapitalistom ni bilo poslano z rožicami. Vsak trenotek so jim grozile politične, komercijelne, industrijske in finančne krize, ki so povzročile divje padanje in dviganje kurzov. Vsak kapitalist sedanjega časa si more reči, da je bil čudež, če je svoj kapital ohranil nedotaknjen in da je bilo še bolj čudno, ako ga je mogel pomnožiti.

Naraščanje javnih dolgov je bilo v zadnjem času v vseh državah velikansko. To kaže sledeči pregled:

|                   | 1906                | 1912    |        |         |
|-------------------|---------------------|---------|--------|---------|
|                   | Državni             | Državni |        |         |
|                   | dolg                | obresti | dolg   | obresti |
|                   | (milijonov frankov) |         |        |         |
| Nemčija . . . .   | 21.100              | 825     | 25.930 | 1190    |
| Avstro-Ogrska     | 15.790              | 608     | 19.410 | 870     |
| Francoska . . .   | 29.177              | 1232    | 31.162 | 1286    |
| Angleška . . .    | 19.725              | 775     | 18.103 | 617     |
| Italija . . . . . | 13.022              | 577     | 14.024 | 575     |
| Rusija . . . . .  | 22.959              | 1010    | 23.578 | 1072    |
| Španija . . . . . | 9.146               | 405     | 9.408  | 410     |
| Belgija . . . . . | 3.330               | 125     | 3.739  | 199     |
| Zjedin. države.   | 4.530               | 125     | 5.018  | 109     |
| Japonsko . . .    | 4.840               | 120     | 6.512  | 380     |

Premična vrednost, nekoč nepoznana, je postala kraljica sveta in njeno vladarstvo se utrja od leta do leta bolj, dasi se njen prestol mnogokrat močno maha. Ta vrednost je postala izraz kredita in zaupanja. Brez tega bi dandanes ne bilo mogoče izvrševati velikih del in najti potrebnih kapitalij za vojno in mir. Da bi se le svetovni mir ohranil in zginila zunanja nasprotstva, potem bo gospodarski, finančni in trgovski razvoj v vseh deželah še mnogo večji. \*)

## Reševanje malega kmeta.

Iz Dolenjskih Novic.

Naši mali kmetiji gre danes trdo, vendar še ni taka sila, da bi jo morali naši ljudje v takem številu zapuščati, kakor se to danes godi. Če tudi nima naša dežela toliko kruha, kakor ga imajo druge dežele, vendar ga je za pridne roke še zmeraj dosti. Po drugih krajih imajo bolj trdne in večje kmetije, imajo bolj ugodna prometna sredstva in več industrije. Zato se je tam tudi kmetijstvo bolj opomoglo.

Pri nas je treba kmetijstvo izboljšavati, pa bo kmalu več kruha in dohodkov! Važen pogoj za to so ugodna prometna sredstva in ugodni trgovinski odnošaji. Če kmet lahko prodaja, se hitro poprime napredka. Glede prometnih žil smo bili pa dosedaj grdo zanemarjeni. Belokrajina dobi šele sedaj prepotrebno železnico, pa tudi sicer še ni železnično omrežje pri nas tako spopolnjeno, kakor bi bilo v našem interesu. Ni čuda, da se ob pomanjkljivem prometu ne more kmetijstvo povzdigniti. Današnje denarno gospodarstvo zahteva ugodnih kupčijskih zvez, kajti dobra kupčija najbolj podpira kmetijstvo in najbolj pospešuje njegov napredek. Zato pa ostaja tudi nadalje skrb za dobre trgovinske odnošaje in za dobra prometna sredstva eden temeljnih pogojev za razvoj našega kmetijstva.

Drugi važen pogoj za boljše izhajanje na kmetih je pa v naših rokah in se glasi samo-

\*) Po predavanju Alfreda Neymarck na mednarodnem statističnem kongresu na Dunaju dne 11. septembra 1913.

pomoč. Sami si moramo pomagati do boljšega kruha in sicer s tem, da se poprimemo bolj intenzivnega gospodarstva! Edino na ta način bomo več dosegli! Mnogo se stori danes za našega kmeta in so hvalevredna vsa prizadevanja in vse podpore, ki so namenjene za izboljšanje njegovega položaja, ali vse to ne bo rešilo našega kmeta, če si ne bo znal kmet sam pomagati! Vse te podpore so dosti premajhne spričo ogromnih potreb našega prebivalstva. Pomagali si pa bomo, če se bomo poprijeli bolj intenzivnega gospodarstva, to se pravi, če bomo z vsemi sredstvi pripravili zemljo do večje rodovitosti in z njo vred vse naše gospodarstvo do večjih dohodkov iz živinoreje, iz prašičjereje in iz drugih panog kmetijstva. To nas bo rešilo! — Naše kmetovanje je za današnje naše potrebe premalo intenzivno, zlasti premalo za naše maloposestniške razmere! Pri nas manjka gnoja in dela!

Nekaka intenzivnost, ki je pa le navidezna, obstoji pri nas v tem, da sejemo po naših malih kmetijah po 15 in več različnih sadežev in pa da sejemo po dvakrat na leto. Na ta način se zemlja močno izkorišča. Namesto pa, da bi jo z dobrim gnojenjem in skrbnim obdelovanjem izboljšavali v njeni rodovitosti, jo izmolzujemo, tako da nam ne more dajati boljših dohodkov kakor jih imamo. To se mora obrniti! Temu pomanjkanju, ki ga trpe naši sadeži po njivah in naša živina po hlevih in ki se kaže nazadnje tudi po naših žepih, temu pomanjkanju treba napraviti konec! Kako slabo skrbimo pri nas za izboljšanje zemljine rodovitosti in kako malo intenzivno je še naše gospodarstvo, o tem nam pričajo najbolj naša gnojišča in sploh naše ravnanje z gnojem in gnojnico! Tukaj se vidi prav očitno, koliko nam še manjka do intenzivnega gospodarstva! Naša gnojišča so še zmeraj najbolj zanesljivi barometer naše intenzivnosti!

Z intenzivnejšim gospodarstvom se da naša mala kmetija še povsod izboljšati! Seveda se ta preobrat ne more izvršiti naenkrat, kajti kmetija se počasi obrača in potrebuje nekaj

let za svoje vspehe. Gotovo pa pridemo po poti samopomoči in intenzivnejšega dela do tega, da bo tudi doma več kruba in da bomo naše stroške lažje krili kakor se to danes godi. Pozabiti pa ne smemo, da treba za intenzivnejše gospodarstvo pridnih rok in da ne smemo ravnodušno trpeti, da bi nas pri našem delu mladina tako lahkega srca zapuščala, kakor se to danes godi!

Pomagaj si sam in Bog ti pomore!

## Gospodarski pregled.

**Kmetijske poučne tečaje**, ki so se tako udomačili med našim ljudstvom, bo prirejal deželni odbor tudi letošnjo zimo.

Tozadevni tečaji bodo trajali po en dan, dva do tri ali več dni, kakor bo to primerno krajevnim potrebam in razmeram.

Predavalo se bo v prvi vrsti o kmetijskih stvarih kakor o živinoreji, prašičereji, mlekarstvu, namakanju, osuševanju in gnojenju travnikov, o sadjarstvu in kletarstvu, o prvi pomoči in higijeni pri živini. Ravnotako se bo upoštevalo želje po predavanjih o ljudski higijeni, o hranilnicah in posojilnicah ter o ostalem združništvu, o občinskih posredovalnih uradih, zemljiški knjigi, testamentu, o upravi in ustavi i. t. d.

Prošnje za prireditev takega tečaja je vlagati pri deželnem odboru najkasneje do 1. novembra t. l. V prošnji naj bo navedeno, kateri predmeti, po možnosti tudi kateri dnevi bi bili pripravi krajevnim potrebam. Navesti je tudi prostore, v katerih se bo tečaj vršil, za kar so najpripravnejše društvene dvorane, če teh ni, šolske sobe, načelno pa se tak tečaj v gostilni ne vrši. Za nedelje in praznike je po možnosti tudi navesti, kdaj se v dotičnem kraju vrši ta čas služba božja.

Po možnosti se bo deželni odbor oziral na to, da se vršita po dva tečaja istočasno, v sosednjih občinah odnoso farah, da se predavatelji izmenjavajo.

Prošnje je vlagati pravočasno, ker se vsled velikega zanimanja za take tečaje na zakasnele ne bo več mogoče ozirati.

## Poročilo Gospodarske zveze v Ljubljani.

### Umetna gnojila:

Rudninski superfosfat. Gospodarska zveza ima superfosfat vedno v zalogi in ga pro-

daja na drobno iz svojega skladišča po K 7.— za 100 kg. Zadrugam priporočamo, da naročajo skupno v celih vagonih, ker s tem si prihranijo veliko izdatkov na voznini. Pri odjemu celega vagona ponudimo superfosfat s 14% v vodi razstopne fosforove kisline po K 6.70 za 100 kg franko vsaka postaja na Kranjskem.

Tomasova žlindra 18% stane K 7.— franko naše skladišče, višje ali nižjeodstotna 34 vinarjev dražje ali cenejše. Pri odjemu celega vagona se zaračuni 18% po K 5.70 franko kolodvor Trst.

Kalijeva sol stane 12.60 za 100 kg. Kdor gnoji z rudninskim superfosfatom ali tomasovo žlindro, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo, ki vsebuje 42% kalija ali pa s kajnitom, ki vsebuje 12—14% kalija. Samo ob sebi umevno priporočamo kalijevo sol, ki vsebuje trikrat toliko kalija kakor kajnit. Kajnit stane K 5.50 za 100 kg.

Kostno moko prodaja Gospodarska zveza po K 10 za 100 kg.

Čilski solitar stane K 34.— za 100 kg franko postaja Ljubljana.

Amonijev sulfat stane K 38.— za 100 kg.

### Krmila:

Tropine podzemskega oreha vsebujejo 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe, vsled česar jih zadrugam, kakor tudi posameznim živinorejcem toplo priporočamo kot uspešno močno krmilo. Stanejo K 21.— za 100 kg; pri odjemu celega vagona dovolimo znaten popust.

Lanene tropine, ki so pri kranjskih živinorejcih že splošno znane oddaja Zveza po K 22.— za 100 kg.

Klajno apno je potreben dodatek h krmi zlasti, kjer nimajo krmila dovolj rudninskih snovi v sebi. Klajno apno stane v pošiljativah od 5 kg do 50 kg po 24 vinarjev nad 50 kg po 22 vinarjev. Pri manjših pošiljativah se računi zavoj in vozni list 20 vinarjev.

Koruzo ima Zveza vedno v zalogi. Ker pa ima napravljene velike sklepe od največjih dobaviteljev, svetuje se, da zadruge naročajo koruzo skupno vsaj en vagon. Na drobno prodaja koruzo po K 19.50 franko Ljubljana; pri naročilih v celih vagonih pa bode mogla dovoliti veliko popusta.

Vino. Gospodarska zveza ima v zalogi le pristna vina. Vino se bo odslej računilo po sledečih cenah:

Rudeči bizeljec K 60 za 100 l.

Beli bizeljec K 56 za 100 l.

Opolo (izvrstno dalmatinsko) K 64 za 100 l.

Istrijansko belo, lepo, čisto milega okusa K 50 za 100 l.

### Stroji:

Skladišče za poljedelske stroje je sezidano in stroji so že razstavljeni. Na to skladišče prav posebno opozarjamo zadruge kakor tudi posamezne člane. Razstave se udeležijo največje avstrijske tovarne, katere bodo imele celo leto svoje stroje razstavljene, tako da Zvezi ne bode treba priporočati strojev le na podlagi cenikov, ampak bode vsak lahko sam videl, kar si hoče naročiti. Zadruge prosimo, da naj tudi svojim članom priporočajo, da si naše skladišče ogledajo.

### Nakupi.

Kmetovalce kakor tudi zadruge opozarjamo, da najbolj zanesljive podatke o cenah poljskih pridelkov dobe pri Gospodarski zvezi. Zveza nakupuje vse poljske pridelke, vsled česar vabimo člane, da takoj priglase ktere pridelke in koliko morejo prodati. Zlasti pa prosimo da nam ponudijo:

Glavni eksportni predmet naših poljskih pridelkov je **fižol** „ribničan“. Zadruge kakor tudi posamezne člane prosimo, da ponudijo Gospodarski zvezi ves njihov pridelek. Zaradi ugodnih trgovskih zvez plačuje Gospodarska zveza fižol po najvišjih dnevnih cenah.

Krompir letos nima dobre cene. Dobra letina na Goriškem in Ogrskem je vzrok, da se more prodajati krompir tako v Trstu kakor v Reki okroglo po 5 K za 100 kg, kar odgovarja ceni K 4 do K 4.20 za 100 kg franko Ljubljana.

Seno in slamo kupuje Gospodarska zveza za vojaštvo. Člani naj prijavijo razpoložljivo množino.

Jabolka za mošt nakupuje Gospodarska zveza v vseh množinah, vendar ne manj kakor 1 vagon.

Smrekovi storži se še veliko premalo izvažajo. Tudi ta predmet more prinesiti lepe novce. Storži so zreli meseca novembra in odsvetujemo, da bi se prezgodaj trgali, dokler ni še seme dovolj zrelo za kaljivost. Tudi storže moremo kupovati le v celih vagonih. Zadruge prosimo, da nam sporoče, koliko nam morejo preskrbeti storžev. Cene se določijo šele pozneje.

### Vino na prodaj.

Kdor želi po ceni nakupiti dobrega, nepokvarjenega, naravnega vina, naj se obrne na sledeče zadruge:

Isterska vina:

1. Društvo za štednjo i zajmove v Baderni, ima vino samo v zalogi. Zadnja pošta Baderna, Istra.

2. Kaštelsko društvo za štednjo i zajmove, nasvetuje zanesljive prodajalce in posreduje pri kupčiji. Zadnja pošta Buje, Istra.

3. Opatalsko društvo za štednjo i zajmove, Livade, Istra, posreduje.

Vipavska vina prodaja Kmetijsko društvo v Vipavi.

Dalmatinska vina prodaja Hrvatska radnička blagajna, Bol na Braču.

## Zadružni pregled.

**Vabilo** k okrožnemu sestanku živinorejskih zadrug za Notranjsko, ki se vrši 29. oktobra 1913 ob 1. popoldne v hotelu „Južni kolodvor v Št. Petru na Krasu“.

Vspored:

1. Jalovost krav: Poroča g. Fr. Černe, deželni veterinar.

2. Premovanje živine: Poroča g. J. Legvart, živ. nadzornik.

3. Vnovčevanje živine: Poroča g. Fr. Krištof, živ. instruktor.

4. Razgovor o eventuelnih delitvah okrožja za Notranjsko, eventuelni volitvi novega oziroma novih predsednikov: Poroča g. Jos. Pristov, predsednik okrožja.

5. Slučajnosti.

Vsaka zadruga naj pošlje vsaj enega ali dva zastopnika. Dobro došli bodo sploh vsi živinorejci, ki se zanimajo za povzdigo živinoreje simentalске pasme.

Jos. Pristov,

t. č. predsednik okrožja za Notranjsko.

**III. tečaj za kmetijsko zadružništvo v Avstriji 1914.** Od Splošne zveze kmetijskih zadrug v Avstriji prirejeni tečaj za kmetijsko zadružništvo ima namen, temeljito poučiti in izobraziti mlajše zadružne uradnike, oziroma one, ki se hočejo posvetiti zadružništvu, na vseh poljih kmetijskega zadružništva. Za tečaj je odmerjen čas štirih mesecev. S poukom se prične 2. januarja in se nadaljuje skozi štiri mesece.

Kot udeleženci tečaja pridejo v prvi vrsti v poštev mladi ljudje, ki imajo že nekaj prakse pri zvezah, osrednjih blagajnah, ali pri posameznih zadrugah in se hočejo pri zadružništvu bolj izobraziti, v drugi vrsti pa drugi mladi ljudje s potrebno splošno predizobrazbo, ki žele po dokončanem tečaju dobiti uradniško mesto v zadružni stroki. Pogoji je starost najmanj 20 let in obvladanje nem-

škega jezika. Honorar za udeležbo na tečaju znaša 50 K.

Tečaj se bo vršil v posvetovalnici Splošne zveze, Dunaj, VIII., Langegasse 74.

Na koncu tečaja se bo iz najvažnejših predmetov vršila skušnja in se bodo po njenem vspehu razdelila spričevala.

Prosilci za sprejem v tečaj naj vložijo svoje prošnje, z dokazili predizobrazbe in dosedanjega službovanja, najkasneje do 15. novembra 1913 na Splošno zvezo kmetijskih zadrug v Avstriji, Dunaj, VIII., Langegasse 74.

Predmeti, ki se poučujejo, in učne moči so naslednji:

I. Splošna načela, zgodovina, organizacija in statistika združništva v obče in posebno avstrijskega kmetijskega združništva.

Predsednik Splošne zveze kmetijskih zadrug v Avstriji dr. Pavel baron Störck. (24 ur.)

II. Splošno pravo.

C. kr. tajnik obrtnopospesovalnega urada na Dunaju, dr. Oskar Herz.

III. Združno pravo in načrt novega združnega zakona.

Tajnik in revizor Splošne zveze kmetijskih zadrug v Avstriji, dr. Oto Neudörfer. (60 ur.)

IV. Splošno knjigovodstvo.

Profesor na dunajski trgovski akademiji Rudolf Barta. (24 ur.)

V. Ustroj, poslovanje in knjigovodstvo hranilnic in posejilnic.

Ravnatelj Splošne zveze kmetijskih zadrug v Avstriji, Herman Brunner. (40 ur.)

VI. Ustroj, poslovanje in knjigovodstvo kmetijskih (skladiščnih, mlekarskih) zadrug.

Vodja nižjeavstrijskega deželnega nadzorstva za združništvo Albert Alt in nadzornik nižjeavstrijskega deželnega nadzorništva za združništvo Anton Dimmel. (25 ur.)

VII. Trgovsko-združno računanje.

Profesor na dunajski trgovski akademiji, Rudolf Barta. (10 ur.)

VIII. Združna korespondenca.

Profesor na dunajski trgovski akademiji, Rudolf Barta. (6 ur.)

IX. Revizijsko pravo (upoštevajoč načrt novega zakona).

Deželni računski nadsvetnik Josip Faschingbauer. (10 ur.)

X. Revizijski nauk.

Tajnik in revizor Splošne zveze kmetijskih zadrug v Avstriji, dr. Basilius Marco. (10 ur.)

XI. O davkih in pristojbinah z ozirom na novi zakonski načrt.

Tajnik dr. Oto Neudörfer. (28 ur.)

XII. Nekaj poglavij iz narodnega gospodarstva.

Tajnik dr. Basilius Marco. (32 ur.)

XIII. Skrb za javni blagor in gojitev domačega duha.

Uradnik Splošne zveze kmetijskih zadrug v Avstriji, V. Mischler. (4 ure.)

XIV. Deželno blagoznanstvo.

Ravnatelj Splošne avstrijske živinovnovčevalne družbe na Dunaju, Alojz Patzak. (30 ur.)

XV. Združni nakup in prodaja.

A) Nakup kmetijskih potrebščin.

Predsednik dr. Pavel baron Störck. (4 ure.)

B) Združni nakup kmetijskih pridelkov:

a) Mlekarske zadruge.

Vodja mlekarskega oddelka Splošne zveze kmetijskih zadrug v Avstriji, Ing. Oskar vitez pl. Raffay. (14 ur.)

b) Dobave za armado.

C. kr. vladni svetnik Ivan Poehlatko. (8 ur.)

c) Organizacija vnovčevanja za živino.

Vodja centrale za živinsko zavarovanje, vladni svetnik Karl Schwarz. (8 ur.)

d) Združna prodaja vina in sadja.

Združni nadzornik osrednje zveze nemških kmetijskih zadrug Moravske in Šlezije v Brnu, Ing. Ignac Henisch. (6 ur.)

XVI. Razne zadruge.

Predsednik dr. Pavel baron Störck. (4 ure.)

XVII. Zavarovanje živine.

Ravnatelj Alojzij Patzak.

XVIII. Železnica in tarifi.

Nadrevident Aleksander Konrad. (10 ur.)

Med tečajem se bodo priredili izleti k raznim združnim in drugim kmetijskim napravam na Dunaju in v okolici, ogledalo se bode nekaj tipičnih vrst zadrug na Nižjeavstrijskem.

Statistika kmetijskega združništva na Angleškem leta 1911. Koncem 1911. je bilo vsega skupaj 768 kmetijskih zadrug s skupnim številom članov 94.884 in obratno glavnico Lst 748-561

(funtov šterlingov M 14,791.220). Zadruga so napravile prometa Lst 4,526.884 (M 90,537.680) in so naredile dobička Lst 62.373 (M 1,247.460). Zaposlenih so imele skupaj 2748 oseb, ki so prejele Lst 126.186 (M 2,523.720) plače.

Od omenjenih zadrug jih je bilo 431 nakupovalnih; te so imele 47.443 članov in obratne glavnice Lst 274.922 (M 5,498.440). Promet je znašal Lst 2,186.597 (M 43,731.940) in čisti dobiček Lst 20.848 (M 416.960). Od ostalih 337 zadrug so bile prodajalne in produktivne zadruga. Večinoma so to mlekarke zadruga. Nekatere zadruga se pa bavijo tudi s pridelovanjem lanu in z uporabo mlatilnih strojev. Te zadruga so imele 47.441 članov in obratne glavnice Lst 473.639 (M 9,472.780). Promet je znašal Lst 2,340.287 (M 46,805.740) in čisti dobiček Lst 41.425 (Mark 830.500).

Značilno za razvoj angleškega združništva je dejstvo, da prevladujejo v Angliji nakupovalne zadruga, med tem ko so prodajalne in produktivne zadruga na Irskem najbolj razvite. Na Anglijo in Wales je odpadlo leta 1911 217 kmetijskih nakupovalnih zadrug s prometom Lst 13 milijonov (M 26 milijonov), na Škotsko 55 zadrug s prometom Lst 0.33 milijona (M 6.9 milijonov), na Irsko 159 zadrug z Lst 0.42 milijona (M 10.4 milijonov).

Razven navedenih zadrug jih je še nekaj, ki se pečajo z živinskim zavarovanjem. Leta 1911 je bilo 60 takih zadrug, ki so štejele 3623 članov. Prejeli so na premijah in drugih doneskih Lst 2271 (M 45.420), dočim so znašali izdatki Lst 2186 (N 43.740). Od tega odpade Lst 1920 (Mark 38.740) na odškodnino članom za nastale škode.

Tretjo vrsto kmetijskih zadrug tvorijo zadruga za stalne domove, kojih je bilo 94 z 10.245 člani. Njih obratna glavica je znašala Lst 22.968 (Mark 459.360). Od te vsote odpade Lst 8497 (M 169.940) na deleže, Lst 2400 (M 480.000) na rezerve in Lst 12.071 (M 241.420) na izposojeno glavico. Te zadruga so imele v posesti 10.857 akrov zemlje, za katero se je plačalo najemnine, davkov i. t. d. Lst 18.751 (Mark 375.020), 10.614 akrov zemlje se je dalo v najem 8423 malim najemnikom, ki so zato Lst 21.890 (M 437.800) plačali.

Zadruga za stalne domove tudi deloma nakupujejo svojim članom kmetijske potrebščine in prodajajo njihove pridelke. Leta 1911 je bilo za Lst 2356 (M 47.120) skupnih nakupov in za Lst 1007 (Mark 20.140) prodaj. Te zadruga se imajo boriti, kakor je videti še z velikimi težavami. Imele so izgube Lst 209 (M 4180).

S kmetijstvom se bavijo tudi razna kmetijska društva in obe veliki nakupovalni družbi v Manchesteru in Glasgowu. Poroča se, da je 72 takih zadrug imelo kmetijski obrat, pri katerem je bilo zaposlenih 704 oseb, ki so prejele na plači Lst 41.071 (M 821.420). Skupna vrednost pridelkov je Lst 330.267 (M 6,605.340).

**Pomen visokih deležev.** Vsakemu je jasno da je kredit zadruga toliko večji in da zadruga na zunaj nastopa toliko lažje, kolikor več lastne glavnice, ki je upnikom na razpolago v kritje, more izkazati računski zaključek. Zadruga z velikimi rezervami in visokimi deleži vlagatelji visoko cenijo. Delež 100 kron z vplačilom 10 kron je sam na sebi tako nizek, da se znesek ne sme še znižati. Pri zelo mnogih kmetijskih zadrugah je v navadi delež 500 kron od katerih se takoj vplača 50 kron. Tudi ko se je tekom let finančno stanje posameznih zadrug z nabranjem rezerv postavilo na trdne noge, se ne sme misliti na znižanje deleža, ker lastna glavica pri zadrugi ni nikdar dosti velika. S tem, da se izplača članom 5 ali 7 kron, jim je v zelo redkih slučajih pomagano, zadrugi se pa s tem škoduje. Sicer se lahko reče, da večina zadrug v okvirju njihovih nalog solidno deluje in skoro povsod lepe uspehe doseže. Toda tudi pri najskrbnejšem in najvestnejšem poslovanju izgube niso izključene, za kar imamo dosti vzgledov. Zato je dobro, da je lastna glavica velika in da ni potreba članom pokrivati izgube ali samo v mali meri. Čim bolj je član udeležen s svojo glavico pri kakem podjetju, toliko več koristi ima pri dobrem poslovanju zadruga. Tako se notranja zveza utrdi in se lahko prepreči, da ne skušajo člani izrabljati zadrug v svoje namene.

**Važen dogovor.** Dne 7. t. m. so se dogovorili zastopniki Zadrugne zveze v Ljubljani in zastopniki Sadružnega Saveza v Splitu, da bo Zadrugna zveza opustila v Dalmaciji svoje delovanje in da bodo njene članice pristopile h Sadružnemu Savezu v Splitu. Podrobnosti se bodo še uredile. Z dalmatinskimi zadrugarji se bomo pa tudi poslej še dostikrat našli pri skupnem delu za skupne cilje.

**Dnevno časopisje in združništvo.** Dnevno časopisje je moč, ki je tudi združništvo ne sme prezirati, ker mu lahko zelo pomaga ali pa tudi silno škoduje. Žalibog imajo slovenski denarni zavodi navadno smolo z domačim časopisjem. Ravno v zadnjem času se je slovensko časopisje precej intenzivno in seveda zelo nesrečno pečalo s slovenskimi kreditnimi zavodi, Nemci so se nam smejali in nemški denarni zavodi so želi. Take časni-

karske kampanje se pri nas perijodično ponavljajo in povzročajo slovenskim denarnim zavodom občutno škodo in nemškimi lepimi dobički. Čas bi že enkrat bil, da se časnikarjem, ki očitno nimajo dovolj obzorja za umevanje povzročene škode, onemogoči to nevarno in škodljivo pisarjenje za vedno.

**Napad na avtonomijo zadrug.** Štajersko namestništvo je izdalo 15. aprila 1913 vsem združnim zvezam na Štajerskem odlok, ki pomeni kočljiv poskus, spraviti pridobitne in gospodarske zadruge enako kot društva pod oblastveno nadzorstvo, še hujše, kakor določa načrt novega združnega zakona, o katerem se splošno sodi v združnih krogih, da so tozadevne določbe za združništvo nesprejemljive.

Z ozirom na hude polome na Štajerskem (Laško, Šoštanj, Schöder), ki jih bo treba sanirati in pod pretvezo, da je treba varovati malega varčevalca, bi si štajersko namestništvo rado zagotovilo že pri ustanovitvi ali še pred njo dejanski vpliv in odločevanje in pridržalo nadzorovanje zadrug tudi zanaprej. Zato predlaga, naj se združni zakon v toliko spremeni, da smejo sodišča zadruge registrirati šele potem, ko enkrat upravna oblast po primerno hitri poizvedbi dožene, jeli združno podjetje dovolj trdno in zanesljivo, kakšno jamstvo nudijo proponenti, da se bodo stavljeni združni cilji dosegli in na kakšni gmotni podlagi bo slonela nameravana zadruga.

Štajersko namestništvo je pozvalo vse štajerske združne zveze, deželno nadsodišče in finančno prokuraturo v Gradcu, naj se izjavijo v tej zadevi in naj stavijo morebitne stvarne predloge, kako bi se dali doseči „nameravani cilji“.

Splošna zveza kmetijskih zadrug v Avstriji je v seji upravnega odbora 17. septembra t. l. obravnavala imenovani odlok in zavzela stališče. V vlogah ministrstvu notranjih zadev, justičnemu in poljedelskemu ministrstvu se je odločno zavarovala proti nameravani novotariji štajerskega namestništva. Vsebina odlokov se je označila kot nevarna in škodljiva združnemu razvoju. Brez ozira na načelno stališče se mora opozarjati na to, da bi bile upravne oblasti zadnje sposobne za tako nadzorovanje zadrug. Političnim oblastem manjka ysako umevanje združnih načel in združnega delovanja, zato niso niti najmanj sposobne za presojanje, ali je poslovanje kake zadrge dobro ali slabo. V celoti bi združnemu gibanju samo škodovalo, če bi se zadruge podredile političnim oblastem, stvarni reviziji političnih ali drugih državnih oblastij.

Vabilo na redni občni zbor  
**Hranilnice in posojilnice v Koprivnici,**

registr. zadruge z neom. zavezo,  
ki se bo vršil dne 2. novembra 1913 ob 3. uri popoldne  
v uradni sobi posojilnice v Koprivnici.

Dnevni red:

1. Poročila načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1912.
4. Volitev treh udov načelstva.
5. Poročilo o izvršeni reviziji.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih združnikov.

Vabilo na redni občni zbor  
**Živinorejske in svinjerejske zadruge  
v Ambrusu,**

registrovane zadruge z omejenim poroštvom,  
ki se vrši dne 9. novembra 1913 ob 3. uri popoldne v hranilni-  
ničnem prostoru.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Odobritev računskega zaključka za drugo upravno leto 1912.
3. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih združnikov.

Vabilo na redni občni zbor  
**Hranilnice in posojilnice v Ambrusu,**

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,  
ki se vrši dne 9. novembra 1913 ob 3. uri popoldne  
v hranilničnem prostoru.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1912.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se 3 tedne kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih združnikov.

Vabilo na izredni občni zbor  
**Kmetijskega društva na Vrhniki,**

registrovane zadruge z omejenim poroštvom,  
ki se vrši v soboto dne 10. novembra 1913 ob 4. uri popoldne  
v „Društvenem domu“ na Vrhniki.

Dnevni red:

1. Poročilo o stanju Kmetijskega društva.
2. Potrjenje računskega zaključka za l. 1912.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Prememba pravil.
6. Slučajnosti.

**Bilanca**

**Ljudske hranilnice in posojilnice v Trstu,**

reg. zadruga z neom. zavezo,  
z dnem 31. decembra 1912.

| Aktiva.                                                                           | K                 |
|-----------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
| Gotovina . . . . .                                                                | 8.281'96          |
| Terjatve na posojilih . . . . .                                                   | 486.051'—         |
| Terjatve na posojilih v tekočem računu . . . . .                                  | 5.512'—           |
| Naloženi denar . . . . .                                                          | 42.358'81         |
| Deleži pri Zadrugi zvezi . . . . .                                                | 1.000'—           |
| Terjatve na prehod. izdatkih . . . . .                                            | 1.768'75          |
| Hiša št. 21 v ulici Torre bianca . . . . .                                        | 185.852'70        |
| Pisarniška oprava, blagajne in drugo . . . . .                                    | 3.302'14          |
| Terjatve za izdane knjižice in zaloga teh . . . . .                               | 521'40            |
| Terjatve na zaostalih obrest. . . . .                                             | 4.334'52          |
| Terjatve na zaostalih uprav. prispevkih . . . . .                                 | 576'77            |
| Za leto 1913. predplačani upravni stroški in terjatve na nepovrnjenih . . . . .   | 592'38            |
| Za l. 1913. predplač. obresti . . . . .                                           | 859'06            |
| Terjatve na najemninah in za l. 1913. predplačani hišni upravni stroški . . . . . | 375'13            |
| <b>Skupaj . . . . .</b>                                                           | <b>741.386'60</b> |

**Pasiva. K**

|                                                                             |                   |
|-----------------------------------------------------------------------------|-------------------|
| Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi . . . . .                        | 594.629'45        |
| Vloge v tekočem računu s kapitalizovanimi obrestmi . . . . .                | 680'—             |
| Hipotekarno izposojilo . . . . .                                            | 120.000'—         |
| Dolg na prehodnih vplačilih . . . . .                                       | 603'29            |
| Za l. 1913. predplač. obresti . . . . .                                     | 3.714'91          |
| Dolg na zadrugoupravnih stroških . . . . .                                  | 24'48             |
| Dolg na hišnouprav. stroških in za l. 1913. predplačana najemnina . . . . . | 1.914'43          |
| Deleži zadrugnikov . . . . .                                                | 9.200'—           |
| Stanje rezervnega zaklada po pripisu dobička l. 1911. . . . .               | 8.592'—           |
| Dobiček poslovnega leta . . . . .                                           | 2.027'93          |
| <b>Skupaj . . . . .</b>                                                     | <b>741.386'60</b> |

|                                         |                |
|-----------------------------------------|----------------|
| Denarni promet . . . . .                | K 2.002.392'44 |
| Stanje članov začetkom l. 1912. . . . . | 389            |
| Prirastlo . . . . .                     | 66             |
| Odpadlo . . . . .                       | 37             |
| Stanje koncem l. 1912 . . . . .         | 418            |

**Bilanca**

**Hranilnice in posojilnice v Žužemberku,**

reg. zadr. z neomejeno zavezo,  
z dnem 31. decembra 1912.

| Aktiva.                                                              | K                 |
|----------------------------------------------------------------------|-------------------|
| Posojila . . . . .                                                   | 647.207'77        |
| Posojila tekočega računa in kapitaliz. obresti istih . . . . .       | 7.300'32          |
| Naložen denar in kapitaliz. obresti istega . . . . .                 | 49.904'24         |
| Nepremični inventar . . . . .                                        | 31.288'13         |
| Premični inventar . . . . .                                          | 1.700'68          |
| Zaostale obresti posojil . . . . .                                   | 18.914'46         |
| Vrednost tiskovin, kolki, znamke in pisarniške potrebnosti . . . . . | 991'70            |
| Neplačani prehodni . . . . .                                         | 153'60            |
| Račun gnojil in pomož. akcije . . . . .                              | 3.851'11          |
| Gotovina 31. decembra 1912 . . . . .                                 | 10.509'10         |
| <b>Skupaj . . . . .</b>                                              | <b>771.821'11</b> |
| Pasiva.                                                              | K                 |
| Deleži . . . . .                                                     | 934'—             |
| Hranilne vloge in kapitaliz. obresti istih . . . . .                 | 740.324'63        |
| Vloge tekočega računa in kapitaliz. obresti istih . . . . .          | 867'25            |
| Predplačane obresti posojil . . . . .                                | 2.460'03          |
| Dolg na rentnini in neposrednih pristojbinah . . . . .               | 473'40            |
| Neizplačani prehodni . . . . .                                       | 2.000'—           |
| Račun drevsnice . . . . .                                            | 172'33            |
| Rezerv. zaklad in obr. istega . . . . .                              | 22.930'77         |
| Čisti dobiček . . . . .                                              | 1.658'70          |
| <b>Skupaj . . . . .</b>                                              | <b>771.821'11</b> |
| Denarni promet . . . . .                                             | 855.508'70        |
| Stanje članov začetkom l. 1912. . . . .                              | 844               |
| Pristopilo . . . . .                                                 | 70                |
| Izstopilo . . . . .                                                  | 6                 |
| Stanje koncem l. 1912 . . . . .                                      | 908               |

**Bilanca**

**Seoske blagajne za štednjo i zajmove u župi Punat,**

reg. zadr. s neograničenim jamstvom,  
z dnem 31. decembra 1912.

| Aktiva.                                               | K                 |
|-------------------------------------------------------|-------------------|
| Zajmovi . . . . .                                     | 79.692'44         |
| Tekući račun s svezom . . . . .                       | 431.317'17        |
| Inventar pokretni . . . . .                           | 276'30            |
| Dio kod Zadrugne sveze . . . . .                      | 1.000'—           |
| Dio kod Gospodarske sveze . . . . .                   | 100'—             |
| Dio kod austro-hrv. par. dr. . . . .                  | 500'—             |
| Gotovina koncem god. 1912 . . . . .                   | 11.055'48         |
| <b>Skupa . . . . .</b>                                | <b>523.941'39</b> |
| Pasiva.                                               | K                 |
| Dijelovi . . . . .                                    | 512'—             |
| Ulošci na štednju s kapitalizovanimi kamata . . . . . | 516.093'62        |
| Rezervna zaklada . . . . .                            | 6.488'93          |
| Čisti dobitak . . . . .                               | 846'84            |
| <b>Skupa . . . . .</b>                                | <b>523.941'39</b> |

|                                        |              |
|----------------------------------------|--------------|
| Novčani promet . . . . .               | 1.124.556'54 |
| Broj članova početkom g. 1912. . . . . | 118          |
| U upravnoj godini pristupilo . . . . . | 14           |
| U upravnoj godini odpalo . . . . .     | 4            |
| Broj članova koncem g. 1912 . . . . .  | 128          |

**Bilanca**

**Malološinskog društva za štednju i zajmove,**

reg. zadr. s neograničenim jamstvom,  
z dnem 31. decembra 1912.

| Aktiva.                                               | K                 |
|-------------------------------------------------------|-------------------|
| Zajmovi . . . . .                                     | 211.600'66        |
| Tekući račun sa Svezom . . . . .                      | 52.799'—          |
| Inventar pokretni . . . . .                           | 465'57            |
| Inventar nepokretni . . . . .                         | 25.974'90         |
| Zaostale kamate zajmova . . . . .                     | 9.970'67          |
| Dio kod Zadrugne sveze . . . . .                      | 1.000'—           |
| Dio kod Gospodarske sveze . . . . .                   | 100'—             |
| Vrijednostni papiri . . . . .                         | 500'—             |
| Tekući račun s pošt. štedion. Beč . . . . .           | 795'01            |
| Državna obveznica . . . . .                           | 856'89            |
| Gotovina koncem god. 1912 . . . . .                   | 10.262'49         |
| <b>Skupa . . . . .</b>                                | <b>314.325'19</b> |
| Pasiva.                                               | K                 |
| Dijelovi . . . . .                                    | 2.010'—           |
| Ulošci na štednju s kapitalizovanimi kamata . . . . . | 298.621'86        |
| Pretplaćene kamate zajmova . . . . .                  | 29'—              |
| Rezerv. zaklada, kamati 4% . . . . .                  | 10.443'87         |
| Čisti dobitak . . . . .                               | 3.220'46          |
| <b>Skupa . . . . .</b>                                | <b>314.325'19</b> |
| Novčani promet . . . . .                              | 494.516'33        |
| Broj članova početkom g. 1912. . . . .                | 464               |
| U upravnoj godini pristupilo . . . . .                | 43                |
| U upravnoj godini odpalo . . . . .                    | 8                 |
| Broj članova koncem g. 1912 . . . . .                 | 499               |

**Bilanca**

**Seoske blagajne za štednju i zajmove u župi Baška,**

reg. zadr. s neograničenim jamstvom,  
z dnem 31. decembra 1912.

| Aktiva.                             | K                 |
|-------------------------------------|-------------------|
| Zajmovi . . . . .                   | 153.005'64        |
| Tekući račun . . . . .              | 489.033'12        |
| Inventar pomični . . . . .          | 223'54            |
| Inventar nepomični . . . . .        | 2.141'70          |
| Zaostale kamate zajmova . . . . .   | 672'41            |
| Dio kod Zadrugne sveze . . . . .    | 1.000'—           |
| Dio kod Gospodarske sveze . . . . . | 100'—             |
| Dio kod A.-h. parob. društ. . . . . | 500'—             |
| Dio kod H.-č. kupališta . . . . .   | 500'—             |
| Gotovina koncem god. 1912 . . . . . | 1.079'85          |
| <b>Skupa . . . . .</b>              | <b>648.256'26</b> |
| Pasiva.                             | K                 |
| Zadrugni dijelovi . . . . .         | 1.349'73          |
| Ulošci s kapital. kamata . . . . .  | 630.506'74        |
| Rezervna zaklada . . . . .          | 13.893'23         |
| Čisti dobitak . . . . .             | 2.506'56          |
| <b>Skupa . . . . .</b>              | <b>648.256'26</b> |

|                                        |            |
|----------------------------------------|------------|
| Novčani promet . . . . .               | 952.578'27 |
| Broj članova početkom g. 1912. . . . . | 227        |
| U upravnoj godini pristupilo . . . . . | 19         |
| U upravnoj godini odpalo . . . . .     | 4          |
| Broj članova koncem g. 1912 . . . . .  | 242        |